

railway rolling stock. Attention is paid to the description of methods, clarification of their features, identification of factors that affect their formation, on the basis of which they are systematized. During the consideration of this issue, the approaches of various scientists to the definition of «methods of committing a criminal offense» Have been considered, the article reveals the main ways of stealing goods from railway rolling stock. The article reveals the main elements of the method of committing a criminal offense, namely the content, stages and main elements of preparation for the commission of a criminal offense. The variety of methods of direct commission of criminal offenses related to theft of goods during transportation by rail is described and described, the methods most often used by criminals to commit theft from rail transport are listed. The article also provides a complete classification of methods of committing criminal offenses and reveals one of the main elements in the structure of the method of committing a criminal offense – actions aimed at hiding the traces of a criminal offense. The definition of «concealment of traces of a criminal offense» is given, the most typical ways of concealment of criminal offenses are revealed.

Keywords: *criminal offenses, theft, method of theft, rolling stock, railway transport.*

УДК 334.02

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-1-334-340

**Олександр
НЕКЛЕСА**©
викладач

**Денис
ЮР'ЄВ**
викладач

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВOPOPУШЕНЬ ІЗ САМОВІЛЬНОГО ЗАЙНЯТТЯ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

Зазначено, що самовільне зайняття земельної ділянки, а також будівництво на такій ділянці є досить поширеним видом кримінального правопорушення проти власності, за вчинення якого шостим розділом Кримінального кодексу України передбачена кримінальна відповідальність (ст. 197-1 КК України). Акцентовано на тому, що у 2007 році з метою вдосконалення системи державного управління земельними ресурсами, контролю за їх використанням та охороною Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки» (далі – Закон). Надано увагу тому, що метою внесення змін до чинного Кримінального кодексу України стало посилення відповідальності за порушення земельного законодавства як на території населеного пункту, так і за його межами, оскільки ефективність застосування санкцій за самовільне зайняття земельної ділянки, передбачених лише Кодексом України про адміністративні правопорушення, була низькою, а цей вид правопорушення набував все більшого поширення, оскільки особа розуміла, що за самовільне будівництво або зайняття ділянки землі понесе адміністративне стягнення у вигляді штрафу, бо іншої відповідальності не було передбачено. Вказано на неможливості реально вплинути на таку негативну тенденцію лише адміністративними заходами реагування. Наголошено, що адміністративна відповідальність, яка передбачена сьогодні ст. 53-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення, також не зупиняє правопорушників від протиправних дій, адже сума штрафу є недостатньо економічно обґрунтованою для сьогодення та доступна для суб'єктів правопорушення. Провідним аспектом

© О. Неклеса, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9572-9600>

sanuzh@ukr.net

© Д. Юр'єв, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7251-9114>

densyao77@gmail.com

Закону стало встановлення кримінальної відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки, тобто за будь-які дії особи, які свідчать про фактичне використання земельної ділянки до виникнення права власності чи права користування нею, а саме до встановлення її меж у натурі (на місцевості), одержання документа, що посвідчує право на неї, та до його державної реєстрації, якщо це завдало великої шкоди державі, підприємствам, установам або окремим громадянам. Наведено статистику обвинувальних вироків за вказаною категорією кримінальних правопорушень та алгоритм дій слідчого, оперуповноваженого, прокурора щодо збору речових доказів у кримінальних провадженнях за фактами самовільного зайняття земельних ділянок шляхом посіву сільськогосподарських культур.

Ключові слова: документування, доказування, самовільне зайняття земельної ділянки, типовий алгоритм.

Постановка проблеми. Першого липня 2021 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення» № 552-IX (далі – Закон) [1]. Згідно з пояснювальною запискою Закон має забезпечити конституційні права громадян України на вільне розпорядження своєю власністю шляхом створення прозорих умов для набуття у власність або відчуження земельних ділянок сільськогосподарського призначення громадянами та юридичними особами. Державою запроваджено умови обігу земель сільськогосподарського призначення з метою формування законодавчого поля для розвитку аграрної галузі України, підвищення вартості сільськогосподарських угідь, залучення інвестицій в сільське господарство та наповнення державного бюджету. Зазначені заходи покликані подолати негативні явища, які виникли у зв'язку з наявністю заборони на відчуження певних видів земель.

В умовах земельної реформи, метою якої є запуск обігу землі сільськогосподарського призначення в Україні, є потреба посиленого контролю з боку правоохоронних органів за законністю набуття права власності на земельні ділянки, права користування такими ділянками та законності припинення таких прав, адже фіксується збільшення випадків незаконного використання земельних ділянок без правостановлюючих документів, а також випадки захоплення земель організованими злочинними групами, які перебувають у власності юридичних та фізичних осіб. Водночас є загроза самовільного зайняття земельних ділянок державної власності як з боку окремих громадян, так і з боку комерційних структур (юридичних осіб) шляхом протиправних дій, спрямованих на порушення порядку з набуття права власності на земельні ділянки, фальсифікацію правостановлюючих документів, користування земельними ділянками сільськогосподарського призначення державної і комунальної власності без відповідних на те законних підстав.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення проблеми. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво є виявом умисного нехтування нормами законодавства, що регулюють порядок набуття земельних ділянок у власність, а також будівництва на них різноманітних споруд. Особа, що без жодних правових підстав самовільно займає земельну ділянку, протиправно її використовує, грубо порушує гарантоване Конституцією України та закріплене в Цивільному і Земельному кодексах України право власності та порядок його набуття. Зменшується надходження коштів до державного бюджету, а звідси впливає питання виконання різноманітних бюджетних програм, що недофінансовуються внаслідок дефіциту державного бюджету [2–5].

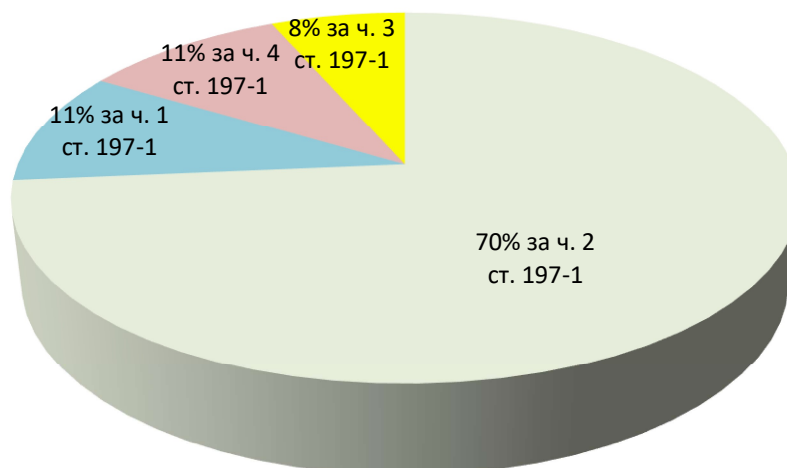
Питання виявлення та розслідування фактів незаконного використання земельних ділянок в Україні досліджували такі вітчизняні науковці, як: Ю. Сіроштан, М. Кульпанов, Н. Татарин, Є. Пряхін, Ф. Адіханова, А. Боннер, В. Владіміров, П. Грішанін, Б. Єрофеев, М. Журавльов, В. Іванов, Є. Каплунова, Т. Карпова, О. Лаптева, Ю. Ляпунова та ін. Підходи до оцінки рівня загроз самовільного зайняття земельної ділянки, їх наслідків впливу на сегменти економіки та економічні системи розглянуто й в інших роботах [2; 3]. Зазначимо, що у секторі земельних відносин сконцентровані обсяги фінансових ресурсів, що у разі їх офіційного надходження до Державного бюджету, можуть стати вагомим резервом для зростання економіки.

Мета публікації полягає у розробці типового алгоритму дій уповноважених працівників Національної поліції щодо послідовного документування кримінального правопорушення, пов'язаного із самовільним зайняттям земельної ділянки.

Вклад основного матеріалу. З метою своєчасного реагування на правопорушення у сфері земельних відносин уповноважені правоохоронні органи

повинні добре орієнтуватись у змінах земельного законодавства, адже кримінальні правопорушення в цій сфері вчиняються досвідченими особами, в тому числі організованими групами осіб, куди, як свідчить практика, входять уповноважені представники органів державної влади та місцевого самоврядування. Тому інколи злочинні дії вказаних осіб є законодавчо врегульованими, внаслідок чого порушуються права і окремих громадян, і юридичних осіб (суб'єктів господарської діяльності різних форм власності), а державі завдаються збитки.

Офіційні дані Єдиного державного реєстру судових рішень [6] свідчать, що за 2021 рік винесено понад 130 обвинувальних вироків за статтею 197-1 (Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво) Кримінального кодексу України, з яких: за ч. 1 ст. 197-1 (Самовільне зайняття земельної ділянки, яким завдано значної шкоди її законному володільцю або власнику) – 11%, за ч. 2 ст. 197-1 (Самовільне зайняття земельної ділянки, вчинене особою, раніше судимою за кримінальне правопорушення, передбачене цією статтею, або групою осіб, або щодо земельних ділянок особливо цінних земель, земель в охоронних зонах, зонах санітарної охорони, санітарно-захисних зонах чи зонах особливого режиму використання земель) – 70 %, за ч. 3 ст. 197-1 (Самовільне будівництво будівель або споруд на самовільно зайнятій земельній ділянці) – 8 %, за ч. 4 ст. 197-1 (Самовільне будівництво будівель або споруд на самовільно зайнятій земельній ділянці, зазначеній у частині другій цієї статті, або вчинене особою, раніше судимою за таке саме кримінальне правопорушення або кримінальне правопорушення, передбачене частиною третьою ст. 197-1) – 11 % (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл обвинувальних вироків за частинами ст. 197-1 КК України

Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.2019 № 867 створено Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України (далі – ДСР, Департамент) [7] та відповідно до Положення про Департамент, затвердженого наказом Національної поліції України від 23.10.2019 № 1077 [8], одним із завдань, покладених на ДСР, є: протидія кримінальним правопорушенням з ознаками організованості у сфері господарської діяльності, земельних відносин і використання державного майна, запобігання незаконному використанню надр та інших природних ресурсів, легалізація (відмивання) доходів, одержаних незаконним шляхом.

Під час розслідування кримінальних правопорушень, внесених до Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо самовільного зайняття земельних ділянок, особливо за фактами посіву сільськогосподарських культур, практичні працівники ДСР та слідчі стикаються зі складнощами, які полягають у відсутності послідовного алгоритму дій, спрямованого на швидке, всебічне та повне розслідування кримінальних проваджень цієї категорії. Останні вказують на необхідність більш детального роз'яснення алгоритму дій щодо таких питань: яких службових осіб – державних чи

місцевих органів – необхідно залучати до проведення огляду місцевості; порядок розрахунку розміру шкоди, заподіяної державі або територіальним громадам внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок; порядок зберігання речових доказів; порядок перевірки дотримання вимог земельного законодавства; спосіб забезпечення збереження речових доказів та відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення; порядок оцінки та реалізації речових доказів, тощо.

Із метою більш точного напрацювання типового алгоритму дій уповноваженої особи Національної поліції щодо збору речових доказів у кримінальних провадженнях за фактами самовільного зайняття земельних ділянок, зокрема шляхом посіву сільськогосподарських культур, здійснено аналіз низки судових вироків та фабул актуальних кримінальних проваджень [9–12]. На цих підставах для вирішення поставленого завдання нами пропонується типовий порядок дій слідчого, оперуповноваженого, прокурора, щодо збору речових доказів у кримінальних провадженнях за фактами самовільного зайняття земельних ділянок, зокрема шляхом посіву сільськогосподарських культур:

1. Згідно зі ст. 237 КПК України необхідно проводити огляд місцевості самовільно зайнятої земельної ділянки посівів відповідних сільськогосподарських культур. Для участі в огляді треба запрошувати спеціалістів (сертифікованих інженерів-геодезистів, фахівців державної екологічної інспекції України чи державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру України, землевпорядників, агрономів) з метою фіксації площі самовільно зайнятої земельної ділянки, посівів сільськогосподарських культур, їх виду та стану, у тому числі з використанням геодезичної зйомки, фотографування та відеозапису. Огляд доцільно здійснювати із залученням представника власника або користувача земельної ділянки.

2. Відповідно до ст. 98, 100 КПК України слідчим або прокурором *вноситься постанова про визнання речовими доказами* у кримінальному провадженні самовільно зайнятої земельної ділянки із зазначенням площі такої ділянки, місця розташування, кадастрового номера (за наявності), посівів сільськогосподарських культур із зазначенням місця та площі посіву, характеристики сільськогосподарської культури (етапу формування рослин). Земельні ділянки передаються на відповідальне зберігання власнику. *Одночасно у вказаній постанові визначається порядок зберігання речових доказів згідно з ч. 6 ст. 100 КПК України.*

3. Звернутися до слідчого судді з клопотанням *про надання дозволу на проведення у кримінальному провадженні перевірки дотримання вимог земельного законодавства України під час використання земельних ділянок.*

Проведення перевірки доручається територіальним органам Держекоінспекції України або Держгеокадастру, які відповідно до п. 7 Методики, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2007 № 963, здійснюють розрахунок розміру шкоди, заподіяної державі, територіальним громадам внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок.

4. Із метою забезпечення збереження речових доказів та відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення, згідно зі ст. 170–173 КПК України потрібно *звернутися до слідчого судді з клопотанням про накладення арешту на речові докази*, а саме земельні ділянки та посіви сільськогосподарських культур, шляхом заборони будь-кому розпоряджатися будь-яким чином майном та використовувати його.

5. *До слідчого судді надіслати клопотання про надання дозволу на реалізацію речових доказів у кримінальному провадженні*, а саме посівів сільськогосподарських культур.

Посіви сільськогосподарських культур як предмети, витрати на забезпечення спеціальних умов зберігання яких співмірні з їх вартістю, а також продукція, що піддається швидкому псуванню, передаються за письмовою згодою власника, а в разі її відсутності за рішенням слідчого судді для реалізації торговельному підприємству, якщо це можливо без шкоди для кримінального провадження (ст. 100 КПК України, п. 28 Порядку зберігання речових доказів стороною обвинувачення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.11.2012 № 1104). Реалізація предметів здійснюється з дотриманням вимог Порядку обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.1998 № 1340 (далі – Порядок).

6. Згідно з п. 7 Порядку органом досудового розслідування *створюється комісія*,

до складу якої необхідно включати слідчого у кримінальному провадженні та/або прокурора, представника місцевої державної податкової інспекції, представника територіального органу Держгеокадастру, представника управління агропромислового розвитку відповідної районної державної адміністрації або об'єднаної територіальної громади, землевпорядника відповідної місцевої ради, на території якої перебуває самовільно зайнята земельна ділянка, фахівця-агронома.

Зазначеною комісією складається *акт опису майна* посівів сільськогосподарських культур (біологічних активів), що підписується усіма членами комісії та повинен містити відомості про основні характеристики об'єкта, який підлягає реалізації (ступінь росту, захаращеність, наявність пошкоджень, приблизний час повного дозрівання та збору, ймовірна середня врожайність тощо).

Вказаний акт враховується відповідним суб'єктом оціночної діяльності під час оцінки майна перед його реалізацією.

7. Надіслати лист до територіальних органів державної фіскальної служби України для отримання інформації про торговельні підприємства (товарна біржа, аукціон тощо), які *акредитовані* на реалізацію майна, що переходить у власність держави, та мають *сертифікати* суб'єкта оціночної діяльності, які дають змогу проводити оцінку майна у вигляді біологічних активів (п. 9, 12 Порядку).

8. Після визначення відповідного торговельного підприємства необхідно звернутися до його керівника з листом про проведення оцінки та реалізації речових доказів у кримінальному провадженні у вигляді посівів сільськогосподарських культур.

До листа додаються: ухвала слідчого судді про дозвіл на реалізацію речових доказів у кримінальному провадженні; акт комісійного обстеження посівів; копія акта перевірки вимог земельного законодавства України, яким встановлено факт самовільного зайняття земельної ділянки; акт про передачу предметів для реалізації; реквізити депозитного рахунку органу досудового розслідування для перерахування грошових коштів від реалізації майна.

9. Про передачу торговельному підприємству речових доказів для реалізації складається *акт у трьох примірниках* (п. 28 Порядку зберігання речових доказів стороною обвинувачення). Перший примірник акта зберігається в матеріалах кримінального провадження, другий передається торговельному підприємству, третій фінансовому підрозділу органу, у складі якого функціонує слідчий підрозділ (управління фінансового забезпечення ГУНП в області), для подальшого здійснення контролю за надходженням на депозитний рахунок уповноваженого банку сум від реалізації.

10. Торговельним підприємством проводиться оцінка та реалізація майна.

11. Грошові кошти від реалізації речових доказів перераховуються торговельним підприємством на депозитний рахунок управління фінансового забезпечення ГУНП в області, де зберігаються до вирішення судом питання про їх конфіскацію в дохід держави чи повернення власнику.

Крім того, під час підготовки та розгляді у суді цивільних позовів необхідно враховувати, що відповідно до п. «в» ч. 1 ст. 90 Земельного кодексу України право власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену продукцію належить власникам земельних ділянок. Згідно зі ст. 125-126 Земельного кодексу України право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень».

Висновки. Законодавчі зміни, спрямовані на вдосконалення системи державного управління земельними ресурсами, контролю за їх використанням та охороною не дають гарантії того, що ці землі будуть використовуватися законним шляхом або що такі землі не будуть передані у власність інших осіб шляхом підроблення правовстановлюючих документів службовими особами уповноваженого органу державної влади чи місцевого самоврядування. І навіть посилення відповідальності за порушення земельного законодавства як на території населеного пункту, так і за його межами не унеможливає вчинення кримінальних правопорушень, спрямованих на самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво.

У будь-якому разі саме робота уповноважених правоохоронних органів впливає на зниження кримінальних правопорушень у сфері земельних ресурсів, а швидке, послідовне та якісне документування протиправної діяльності дають змогу притягнути

до відповідальності кожного, хто вчинив кримінальне правопорушення в міру своєї вини, та повернути до державного (місцевого) бюджету грошові кошти, які були втрачені внаслідок вчинення кримінального правопорушення. Саме своєчасне встановлення та вилучення речових доказів запобігає істотним збиткам у вигляді недоотримання доходів бюджетами різних рівнів.

Активна діяльність уповноважених правоохоронних органів здатна позитивно вплинути на криміногенну ситуацію у сфері земельних правовідносин, а також впливає на свідомість деяких уповноважених представників державної влади та місцевого самоврядування, які зловживають своїми службовими обов'язками під час здійснення будь-яких розпорядчих операцій із земельними ресурсами.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення : Закон України від 31.03.2020. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 20. Ст. 142.
2. Сіроштан Ю. В., Кульпанов М. М. Алгоритм дій працівників поліції при виявленні фактів незаконного використання земельних ділянок (самовільне зайняття). Кривий Ріг : ДДУВС, 2017. 32 с.
3. Татарин Н. М., Пряхін Є. В. Методика розслідування самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва : монографія. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 192 с.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки : Закон України від 11.01.2007. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 13. Ст. 131.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. *Відомості Верховної Ради України*: кодекс від 07.12.1984, додаток до № 51. Ст. 1122.
6. Офіційна сторінка Єдиного державного реєстру судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua>.
7. Про утворення територіального органу Національної поліції : постанова Кабінету Міністрів України від 09.10.2019 року № 867. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2019-%D0%BF#Text>.
8. Про затвердження Положення про Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України : затв. наказом НПУ від 23.10.2019 р. № 1077.
9. Вирок у справі № 426/2900/21 (провадження 1-кп/426/446/21) [2021]. Сватівський районний суд Луганської області. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100737796>.
10. Вирок у справі № 330/1700/20 (провадження 1-кп/330/66/2021) [2021]. Якимівський районний суд Запорізької області. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101819250>.
11. Вирок у справі № 743/1184/21 (провадження 1-кп/743/80/21) [2021]. Ріпкинський районний суд Чернігівської області. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102238961>.
12. Вирок у справі № 732/450/21 (провадження 1-кп/732/59/21) [2021]. Городнянський районний суд Чернігівської області. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102367720>.

Надійшла до редакції 22.02.2022

References

1. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo umov obihu zemel silskohospodarskoho pryznachennia [On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Concerning the Conditions of Circulation of Agricultural Lands] : Zakon Ukrainy vid 31.03.2020. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2020. № 20. Art. 142. [in Ukr.].
2. Siroshthan, Yu. V., Kulpanov, M. M. (2017) Alhorytm dii pratsivnykiv politsii pry vyjavlenni faktiv nezakonnoho vykorystannia zemelnykh dilianok (samovilne zainiattia) [Algorithm of actions of police officers in detecting the facts of illegal land use (unauthorized occupation)]. Kryvyi Rih : DDUVS, 32 p. [in Ukr.].
3. Tataryn, N. M., Priakhin, Ye. V. (2019) Metodyka rozsliduvannia samovilnoho zainiattia zemelnoi dilianky ta samovilnoho budivnytstva [Methods of investigation of unauthorized occupation of land and unauthorized construction] : monohrafiia. Lviv : Lviv. derzh. un-t vnutr. sprav, 192 p. [in Ukr.].
4. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo posylennia vidpovidalnosti za samovilne zainiattia zemelnoi dilianky [About modification of some legislative acts of Ukraine concerning strengthening of responsibility for unauthorized occupation of the land plot] : Zakon Ukrainy vid 11.01.2007. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2007. № 13. Art. 131. [in Ukr.].
5. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia [Code of Ukraine on Administrative Offenses]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*: kodeks vid 07.12.1984, dodatok do № 51. Art. 1122. [in Ukr.].

6. Ofitsiina storinka Yedynoho derzhavnoho reiestru sudovykh rishen [Official page of the Unified State Register of Court Decisions]. URL : <https://reyestr.court.gov.ua> [in Ukr.].
7. Pro utvorennia terytorialnoho orhanu Natsionalnoi politsii [About formation of territorial body of National police] : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 09.10.2019 № 867. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/867-2019-%D0%BF#Text> [in Ukr.].
8. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Departament stratehichnykh rozsliduvan Natsionalnoi politsii Ukrainy [On approval of the Regulations on the Department of Strategic Investigations of the National Police of Ukraine] : zatv. nakazom NPU vid 23.10.2019 № 1077. [in Ukr.].
9. Vyrok u spravi № 426/2900/21 (provadzhennia 1-kp/426/446/21) [2021]. Svativskiy raionnyi sud Luhanskoi oblasti [Judgment in the case № 426/2900/21 (proceedings 1-kp / 426/446/21) [2021]. Svativsky District Court of Luhansk Region]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100737796> (2021, hrudnia, 03). [in Ukr.].
10. Vyrok u spravi № 330/1700/20 (provadzhennia 1-kp/330/66/2021) [2021]. Yakymivskiy raionnyi sud Zaporizkoi oblasti [Judgment in the case № 330/1700/20 (proceedings 1-kp / 330/66/2021) [2021] Yakymivsky District Court of Zaporizhia Oblast]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101819250> (2021, hrudnia, 15). [in Ukr.].
11. Vyrok u spravi № 743/1184/21 (provadzhennia 1-kp/743/80/21) [2021]. Ripkynskiy raionnyi sud Chernihivskoi oblasti [Judgment in the case № 743/1184/21 (proceedings 1-kp / 743/80/21) [2021]. Ripky District Court of Chernihiv Region]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102238961> (2022, hrudnia, 24). [in Ukr.].
12. Vyrok u spravi № 732/450/21 (provadzhennia 1-kp/732/59/21) [2021]. Horodnianskyy raionnyi sud Chernihivskoi oblasti [Judgment in case № 732/450/21 (proceedings 1-kp / 732/59/21) [2021]. Horodnia District Court of Chernihiv Oblast (Region)]. *Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102367720> (2022, sichnia, 04). [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleksandr Neklesa, Denys Yuriev. Peculiarities of documentation of criminal offenses related to unauthorized occupation of land. It is noted that the criminal offense associated with the unauthorized occupation of land is a fairly common type of criminal activity.

It is emphasized that the legislation on strengthening criminal liability for unauthorized occupation of land and unauthorized construction has been amended, as previously the responsibility was administrative, so offenders knowingly committed offenses in this area knowing about insignificant liability.

Attention is drawn to the fact that land legislation is being reformed and the land market is being opened, so there is an extreme threat of criminal offenses in this area, which need to be addressed promptly, namely the authorized units of the National Police of Ukraine.

The statistics of court verdicts for committing criminal offenses in the land sphere are studied, and according to the results of the research the percentage of the article according to which we have court verdicts is established, the dynamics of criminal activity is analyzed and the most common ways of committing illegal actions are considered.

The current plots of criminal proceedings on unauthorized occupation of land plots and unauthorized construction have been studied, as well as analytical measures have been taken to investigate problematic issues related to the documentation of these offenses.

Given the internal problems and the fact that currently there is no unambiguous algorithm for documenting this type of criminal offense, a study of criminal proceedings, which together with practitioners developed an effective algorithm for documenting these types of illegal actions.

The approximate procedure of actions of the investigator, operative, prosecutor on the collection of material evidence in criminal proceedings on the facts of unauthorized occupation of land by sowing crops, which contains the most effective measures aimed at rapid collection of material evidence in criminal proceedings. or territorial community.

Keywords: *documentation, unauthorized occupation, criminal offense, threat, liability, needs, losses.*